

МЕТОДОЛОГІЯ МОНІТОРИНГУ ПОРУШЕННЯ ЦИФРОВИХ ПРАВ

(Індекс порушення цифрових прав в Україні)

Моніторинг порушення цифрових прав в Україні здійснюється ГО «Платформа прав людини» <https://www.ppl.org.ua/> в межах спільної діяльності партнерів по коаліції «За вільний Інтернет» <https://www.facebook.com/FreeNetUkraine/>. Коаліція була створена у травні 2018 року у відповідь на постійні спроби влади обмежувати Інтернет, блокувати веб-сайти та регулювати Інтернет без врахування принципу верховенства права. Коаліція об'єднала правозахисні організації та фахівців для забезпечення дотримання стандартів прав людини в Інтернеті. Починаючи з травня 2019 року дослідження проводиться безперервно на постійній основі. У зазначену методологію можуть вноситись зміни, які будуть враховувати отриманий досвід, нові завдання та виклики, які потребують реагування на порушення прав людини в цифровому середовищі.

- **Метою моніторингу** є виявлення порушень цифрових прав в Україні та визначення їх кількісних і якісних характеристик.-
- **Предметом моніторингу** є випадки порушень цифрових прав в Україні¹.
- **Об'єктом моніторингу** є веб-ресурси, на яких оприлюднюється інформація про випадки порушення цифрових прав в Україні у визначених цією методикою сферах, в тому числі: Єдиний державний реєстр судових рішень, офіційні веб-сайти профільних органів державної влади та неурядових організацій, он-лайн видання та соціальні мережі.

Окрім того, інформацію про випадки порушення цифрових прав надають організації-члени коаліції «За вільний Інтернет».

➤ **Методи, які застосовуються при проведенні Моніторингу:**

1. **Веб-сервер-аналіз** – метод, який дозволяє експертам виявити наявність або відсутність фактів порушення цифрових прав на веб-ресурсах, які функціонують в Україні.
2. **Контент-аналіз** інформації, отриманої з мережі Інтернет та від організацій-членів коаліції «За вільний Інтернет», що дозволяє відібрати факти порушення цифрових прав та структурувати їх.
3. **Інтерв'ювання** потерпілих від агресії, представників правоохоронних органів, учасників конфлікту (за можливості).
4. **Метод спостереження** – який дозволяє встановити динаміку змін у сфері реалізації цифрових прав.

➤ **Отримана в результаті проведення Моніторингу інформація буде систематизована за такими критеріями:**

I. Порушення цифрових прав загального характеру (порушення, які мають вплив на необмежене коло осіб);

II. Порушення цифрових прав індивідуального характеру (порушення, які стосуються окремих осіб і не мають безпосереднього впливу на широку аудиторію).

Крім того, отримані результати будуть систематизуватись і групуватись відповідно до виду сфер моніторингу.

Також буде збиратись та оприлюднюватись інформація про виявлені факти видалення контенту з мережі, блокування користувачів інші обмеження поширення

¹ Моніторинг проводиться щодо порушення цифрових прав на підконтрольній Уряду України території.

інформації в Інтернеті, вчинені за ініціативою провайдерів та/або соціальних мереж в Україні або стосовно користувачів з України. Це допоможе в подальшому оцінити зібрані факти на предмет їх впливу на свободу слова в Інтернеті.

Під час моніторингу експерти будуть аналізувати відомості і про те, який статус осіб, що допустили порушення цифрових прав (приватні особи, органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування та/чи їх представники тощо).

➤ **Цикл моніторингу.** Моніторинг проводитиметься на постійній основі з щомісячним оприлюдненням звітів щодо виявлених фактів порушення цифрових прав. Раз на півроку буде оприлюднюватись підсумковий звіт.

➤ **Моніторинг здійснюватиметься у наступних сферах:**

I. Доступ до Інтернету:

а) факти блокування доступу до певних веб-ресурсів.

II. Свобода вираження поглядів та інформації в Інтернеті:

а) судові рішення, в тому числі про застосування заходів забезпечення позову, якими зобов'язано припинити чи обмежити доступ до інформації, оприлюдненої в мережі Інтернет;

б) факти подачі позовів до журналіста, блогера, фрілансера та/чи ЗМІ щодо інформації, оприлюдненої в мережі Інтернет, де позивачем заявлено надмірні позовні вимоги, які можуть мати «охолоджувальний ефект» для свободи слова;

в) обшуки/виїмка у дата-центрах, редакціях он-лайн видань; силове блокування роботи провайдерів, редакцій, вилучення серверів.

III. Приватне життя та захист даних:

а) факти витоку та/або оприлюднення конфіденційних персональних даних в мережі Інтернет без згоди особи чи володільця цих даних та за відсутності суспільного інтересу до них або спроби вчинити зазначені дії;

б) факти зламу сервісів, баз даних компаній /соціальних мереж/;

в) факти несанкціонованого (позасудового) доступу правоохоронних органів до конфіденційних персональних даних користувачів;

г) застосування та/або спроби застосування заходів загального спостереження чи перехоплення інформації (включаючи висунення законодавчих ініціатив, спрямованих на це).

➤ **Нормативно-правові акти, які використано при складанні параметрів**

Моніторингу:

1) Цивільний кодекс України;

2) Закон України «Про телекомунікації»;

3) Закон України «Про доступ до публічної інформації»;

4) Закон України «Про авторське право і суміжні права»;

5) Закону України «Про інформацію»;

6) Рекомендація CM/Rec(2014)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів (ухвалена Комітетом міністрів 16 квітня 2014 року на 1197-му засіданні постійних представників міністрів);

- 7) Рекомендація CM/Rec(2014)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо посібника з прав людини для Інтернет-користувачів – пояснювальний меморандум;
- 8) Рекомендація CM/Rec(2018)2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі та відповідальності інтернет-посередників;
- 9) практика Європейського суду з прав людини.

➤ **Глосарій:**

1. **«Цифрові права»** для цілей цього дослідження – це права людини в он-лайн середовищі, які включають, зокрема, право на доступ до Інтернету, право на свободу висловлювання, право на захист приватності та інші права людини, реалізація яких відбувається за допомогою цифрових технологій.
2. **«Кількісні характеристики порушення цифрових прав»** – кількість випадків порушення цифрових прав, виявлених протягом відповідного циклу моніторингу.
3. **«Якісні характеристики порушення цифрових прав»** - аналіз порушень цифрових прав, визначення їх характеру (загального чи індивідуального) та виду відповідно до сфер моніторингу.
4. **Надмірні позовні вимоги, що можуть мати «охолоджувальний ефект»** - це позовні вимоги, які відповідають одному чи декільком нижченаведеним критеріям:
 - а) вимоги про стягнення надмірної суми відшкодування шкоди;
 - б) вимоги про видалення інформації, яка має суспільний інтерес;
 - в) вимоги про спростування інформації у формі оціночних суджень;
 - г) вимоги про обмеження доступу до веб-ресурсу, на якому оприлюднено спірну інформацію.

При оцінці позовних вимог враховується контекст, в якому викладено спірну інформацію, особа позивача, особа відповідача, публічність осіб та межі їх дозволеної критики, суть позовних вимог, сума позову тощо.

➤ **Порядок внесення/виключення кейсів Індексу.**

1. Первинний збір інформації щодо фактів порушень цифрових прав та її попередній аналіз здійснюється аналітиком (аналітиками) з моніторингу, який пройшов відповідне навчання і стажування. Аналітик здійснює верифікацію інформації про порушення. Якщо після всіх вжитих заходів перевірки, обговорення з юристом-аналітиком, залишається сумнів щодо достовірності і обґрунтованості включення випадку до Індексу, це питання передається для вирішення у Експертну Раду коаліції «За вільний Інтернет».

2. Вторинний аналіз всіх зібраних фактів щодо порушення цифрових прав здійснює юрист-аналітик, який перевіряє фабули, верифікацію, відповідність і обґрунтованість попередньої оцінки експерта з моніторингу.

3. Після перевірки відповідного випадку юристом-аналітиком, отримання ним відповіді від Експертної Ради щодо сумнівних та/або складних випадків, за наявності підстав інформація вноситься до Індексу.

4. Для оцінки та прийняття рішення щодо сумнівних/складних випадків порушення цифрових прав, розгляду питань щодо виключення випадків з Індексу, члени коаліції «За вільний Інтернет» створюють Експертну Раду до складу якої делегують по одному представнику кожної організації.

5. Для включення або виключення кейсу з моніторингу Експертною Радою потрібно, щоб відповідне рішення підтримала проста більшість з представників організацій-партнерів. Голосування відбувається он-лайн у створеному чаті Експертної ради.

6. До аналізу інцидентів, стосовно яких члени Експертної Ради не змогли досягнути узгодженого рішення, можуть залучатися експерти міжнародних правозахисних місій, міжнародних організацій, що спеціалізуються у темі цифрових прав тощо.